

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 2Cdo/156/2022
Identifikačné číslo spisu: 1516201901
Dátum vydania rozhodnutia: 24.01.2024
Meno a priezvisko: Mgr. Renáta Gavalcová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2024:1516201901.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne D. G., narodenej S. bytom A., zastúpená advokátskou kanceláriou LawService, s.r.o., so sídlom Zvolen, Stráž 3/223, IČO: 36 861 723, proti žalovanému D. H., narodeného S., bytom Z. prechodný pobyt Z., zastúpený advokátskou kanceláriou JUDr. Peter Havlík advokátska kancelária s.r.o., so sídlom Nitra, Damborského 13, IČO: 50 361 864, za účasti intervenienta na strane žalovaného MH Invest II, s. r. o., Bratislava, Trnavská cesta 100, IČO: 50 021 150, zastúpeného advokátom Mgr. Jozef Maruniak, so sídlom Konventna 6, Bratislava, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, vedenej na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 17C/122/2016, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 29. septembra 2021 sp. zn. 13Co/65/2020, takto

rozhodol:

I. Dovolanie o d m i e t a.

II. Žalovaný a intervenient majú nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nitra (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom zo 11. októbra 2018, č. k. 17C/122/2016-132 zamietol žalobu žalobkyne; a žalovanému priznal náhradu trov konania v rozsahu 100%, ktoré je povinná zaplatiť žalobkyňa s tým, že o výške náhrady trov bude rozhodnuté po právoplatnosti rozsudku samostatným rozhodnutím.

1.1. Z odôvodnenia rozsudku prvoinštančného súdu vyplýva, že žalobkyňa sa podanou žalobou na základe zmeneného petitu domáhala určenia, že ku dňu rozhodnutia o vyvlastnení bola výlučnou vlastníčkou nehnuteľnosti nachádzajúcich sa v katastrálnom území N., obec U., okres U. s parcelným číslom XXX/XXX, ostatné plochy o výmere XXX m² a pozemku registra „C“ parcela číslo XXX/XXX ostatná plocha o výmere XXX m² v podiele XX/XX. Na takomto určení odôvodňovala naliehavosť právneho záujmu tým, že medzi ňou a žalovaným došlo k platnému uzavretiu kúpnej zmluvy, po uzavretí ktorej bolo vlastnícke práva k spornej nehnuteľnosti vyvlastnené a náhrada za vyvlastnenie bola uložená do úschovy (vedenej pod sp. zn. 12U/4/2016); súd peňažnú sumu prijal, ale doposiaľ nebola vyplatená príjemcovi) práve z dôvodu, že nebolo jasné, kto bol v čase vyvlastnenia nehnuteľnosti vlastníkom predmetnej nehnuteľnosti, preto ak by bolo žalobe vyhovené, žalobkyňa by vznikol nárok na vyplatenie

náhrady uloženéj v úschove súdu.

1.2. Súd prvej inštancie konštatoval, že vláda Slovenskej republiky uznesením č. 401/2015 z 08.07.2015 schválila návrh na vydanie osvedčenia o významnej investícii. V konaní bolo sporné, kto bol v čase vyvlastnenia vlastníkom predmetnej nehnuteľnosti, pretože žalovaný vlastnícke právo žalobkyne ku dňu vyvlastnenia pozemku popieral. Nebolo sporné ani to, že do úschovy na súde bola na základe rozhodnutia správneho orgánu zložená časť náhrady za vyvlastnenie tohto pozemku podľa § 6 ods. 6 zákona č. 282/2015 Z. z.. Náhrada bola súdom prijatá, preto žalobkyňa nemôže žalovať o plnenie. Žalobkyňa predmetnou žalobou nesleduje zmenu zápisu vlastníka v katastri nehnuteľností, ale vyplatenie náhrady za vyvlastnenie. Z dôvodu, že náhrada nebola doposiaľ vyplatená a určenie jej príjemcu je závislé od výsledku tohto súdneho sporu potom súd konštatoval, že žalobkyňa má naliehavý právny záujem na určení, že bola ku dňu vyvlastnenia pozemku jej vlastníkom a takáto žaloba je aj prípustná. Súd prvej inštancie poukázal na nespornosť skutočnosti, že žalovaný parcely, ktoré boli predmetom kúpnych zmlúv uzavretých so žalobkyňou 15.07.2015 predal spoločnosti MH Invest s.r.o. kúpnu zmluvou a táto spoločnosť ich predala spoločnosti MH Invest II s.r.o., ktorej vlastnícke právo bolo následne vyvlastnené v prospech spoločnosti MH Invest s.r.o. Časť náhrady za vyvlastnenie bola zložená na základe rozhodnutia správneho orgánu podľa § 6 ods. 6 zákona č. 282/2015 Z. z. do úschovy Okresného súdu Nitra, súdom bola prijatá a doposiaľ nebola vyplatená príjemcovi. V časti určenia, že žalobkyňa je podielovou spoluvlastníčkou pozemkov, ktoré neboli predané spoločnosti MH Invest s.r.o., MH Invest II s.r.o. a ani vyvlastnené je naliehavý právny záujem žalobkyne na požadovanom určení daný podľa § 34 ods. 1 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností, pretože žalovaná, ktorá je zapísaná ako podielová spoluvlastníčka týchto nehnuteľností vlastnícke právo žalobkyne spochybňuje a žalobkyňa sa iným spôsobom nemôže domôcť svojich práv. Žalobkyňa so žalovaným uzavrela kúpnu zmluvu dňa 15.07.2015, pričom dňa 17. júla 2015 bol doručený Okresnému úradu Nitra, katastrálnemu odboru návrh na vklad vlastníckeho práva. V čase, kedy sa rozhodovalo o povolení vkladu predmetnej kúpnej zmluvy, správny orgán musel v zmysle § 31 ods. 1 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení účinnom ku dňu vydania napadnutých administratívnych rozhodnutí prihliadať na všetky skutočnosti, ktoré existovali v čase jeho rozhodovania a mohli by mať vplyv na povolenie vkladu. Musel preveriť, či sa významná investícia bude nachádzať i na pozemkoch, ktoré boli predmetom prevodu na základe kúpnej zmluvy zo dňa 15.07.2015 a v kladnom prípade by k týmto pozemkom vzniklo zo zákona predkupné právo štátu, ktoré bolo potrebné posúdiť ako skutkovú a právnu skutočnosť, ktorá by mohla mať vplyv na povolenie vkladu, čiže bolo potrebné sa vysporiadať s otázkou predkupného práva štátu. Tak ako už skonštatoval Najvyšší súd SR rozhodujúc v konaniach o preskúmanie zákonnosti rozhodnutí orgánu verejnej správy vydaných po vyhovení protestu prokurátora, zmluvná voľnosť žalovanej ako pôvodnej vlastníčky pozemku, ku ktorému sa viaže predkupné právo štátu podľa § 3 ods. 5 zákona č. 175/1999 Z. z., je obmedzená priamo zo zákona a vlastníci, teda žalovaná v prípade zamýšľaného predaja bola povinná prednostne ponúknuť pozemok na kúpu štátu, čo aj urobila. Z dôvodu, že predkupné právo štátu vzniklo až po uzavretí kúpnej zmluvy, na základe ktorej sa žalobkyňa domáhala určenia vlastníckeho práva a v priebehu konania o povolenie vkladu, pričom správny orgán na základe preskúmania obsahu podania dospel k záveru, že účastníci konania nepreukázali, že štát svoje predkupné právo nevyužil, a preto konanie o návrhu na vklad na základe protestu prokurátora zastavil, nedošlo k prevodu vlastníctva zo žalovanej na žalobkyňu a žalobkyňa na základe kúpnej zmluvy nemohla nikdy nadobudnúť vlastnícke právo k predmetnému pozemku a tak nemôže byť jej vlastníkom ani ku dňu vyvlastnenia tohto pozemku, pričom uvedená skutočnosť nespôsobuje neplatnosť zmluvy, ale bráni jej realizácii a tým nastáva dodatočná právna nemožnosť dohodnutého plnenia. Pretože plnenie dohodnuté v kúpnej zmluve medzi stranami sporu zo dňa 15.07.2015 sa stalo po vzniku záväzku nemožným, povinnosť žalovaného plniť tak zanikla podľa § 575 ods. 1 Občianskeho zákonníka a tým zanikol aj tento záväzok, z čoho vyplýva, že žalobkyňa by mala nárok uplatňovať si voči žalovanému aj vzniknutú náhradu škody ako aj bezdôvodné obohatenie (vrátenie kúpnej ceny), ktoré si však v danom konaní neuplatňuje a vzhľadom aj na túto skutočnosť súd žalobu v celom rozsahu ako nedôvodnú zamietol a ďalšími námietkami strán sporu sa z dôvodu hospodárnosti nezaoberal a nevykonal ani dokazovanie navrhnuté na ich preukázanie. Uviedol, že na úspech žalobkyne v spore nemôže mať z uvedeného dôvodu vplyv ani výsledok prebiehajúcich správnych konaní, resp. súdnych konaní o preskúmanie zákonnosti rozhodnutí správnych orgánov, ktoré neboli doposiaľ skončené.

2. Krajský súd v Nitre (ďalej aj „krajský súd“ alebo „odvolací súd“), na odvolanie žalobkyne, rozsudkom z 21. mája 2020 sp. zn. 8Co/196/2019 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil; a žalovanému priznal proti žalobkyni nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100%, o výške ktorého nároku rozhodne po právoplatnosti tohto rozhodnutia súd prvej inštancie.

2.1. Odvolací súd konštatoval, že žalobkyňa sa pôvodne podanou žalobou domáhala určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ku ktorej mala nadobudnúť vlastnícke právo na základe kúpnej zmluvy zo dňa 15.07.2015, uzatvorenou so žalovaným s odôvodnením, že žalovaný neplatne odstúpil (úkonu bližšie nezdôvodnil) od zmluvy, preto jej zostalo zachované vlastnícke právo k nehnuteľnosti. V priebehu konania zmenila žalobu a domáha sa určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti v čase jej vyvlastnenia, dôvodiac potrebou vyriešenia otázky, koho vlastnícke právo malo byť vyvlastnené a komu potom vlastne náhrada za vyvlastnenie patrí, keď má za to, že bola vlastníkom spornej nehnuteľnosti v čase jej vyvlastnenia; otázka vyriešenia vlastníckeho práva v čase vyvlastnenia je teda de facto otázkou predbežnou pre posúdenie toho, komu peňažný nárok za vyvlastnenie patrí. Žaloba, ktorou sa žalobkyňa domáha určenia vlastníckeho práva ku dňu vyvlastnenia nehnuteľnosti je žalobou na určenie práva, preto žalobkyňa musí v zmysle § 137 písm. c) CSP preukázať kvalifikovaný naliehavý právny záujem na požadovanom určení. Nejde o žalobu, pri ktorej naliehavý právny záujem na určení nemusí preukazovať, pretože nejde o prípad, že by tento právny záujem vyplýval z osobitného predpisu (§ 137 písm. c) CSP, veta za bodkočiarkou). Právny záujem na určení práva vyplýva z právneho predpisu, ak právny predpis určitú osobu oprávňuje alebo jej ukladá podať bližšie špecifikovanú určovaciu žalobu (napr. zákon O konkurze a vyrovnaní, Zákonník práce, Exekučný poriadok). Zákon č. 282/2015 Z. z. o vyvlastňovaní pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastníckeho práva k nim a o zmene a doplnení niektorých zákonov, neobsahuje žiadne zákonné (výslovné) zmocnenie alebo oprávnenie na podanie určovacej žaloby. Zákon len v § 14 ods. 2 veta tretia odkazuje na možnosť podania žaloby na preskúmania výroku podľa § 13 ods. 3 v súdnom konaní (o náhrade za vyvlastnenie), teda nie na podanie žaloby riešiacej otázku vlastníckeho práva k predmetu vyvlastnenia. Z rozhodovacej činnosti odvolacieho súdu je známe, že uznesením Okresného súdu Nitra zo dňa 26.03.2019 pod č. k. 12U/4/2016-53 súd rozhodol o prijatí zložiteľa spoločnosti MH Invest s. r. o., IČO: 36 724 530 pre príjemcu MH Invest II, s. r. o., IČO: 50 021 150 do úschovy sumu 1 682 830,92 eura. Z toho vyplýva, že zložiteľ zložil zálohu v prospech konkrétneho príjemcu. Konanie o úschovách je upravené v siedmej hlave CMP, konania vo veciach notárskych úschov. V ustanovení § 359 CMP sú upravené súdne úschovy, u ktorých sa postupuje rovnako ako pri notárskych úschovách. CMP upravuje od § 335 konanie o námietkach proti vydaniu predmetu notárskej úschovy, zloženej na účely splnenia záväzku. Jedná sa o samostatné konanie, v ktorom súd nariaďuje pojednávanie za účelom zistenia oprávnenej osoby na vydanie predmetu úschovy ak si jej vyplatenie uplatňuje. Na záver odvolací súd zároveň poukázal aj na rozhodnutia Krajského súdu v Nitre obdobných veciach: sp. zn. 6Co/63/2018, sp. zn. 8Co/297/2018, sp. zn. 7Co/133/2018, sp. zn. 25Co/9/2020, sp. zn. 9Co/62/2019, sp. zn. 9Co/65/2019 a 5Co/5/2019, 25Co/125/2019, pričom vo všetkých týchto rozhodnutiach boli žaloby zamietnuté pre nedostatok naliehavého právneho záujmu na danom určení. Odvolací súd sa so závermi uvedenými v týchto rozhodnutiach o nedostatku naliehavého právneho záujmu stotožňuje. Z vyššie uvedených dôvodov odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie v zmysle § 387 ods. 1 CSP ako vecne správny potvrdil (hoci súd otázkou naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení neposúdil správne, žalobu vo veci samej správne zamietol), keď žalobkyňa na požadovanom určení nemala naliehavý právny záujem, pričom ďalšími dôvodmi zamietnutia žaloby sa už nezaoberala.

2.2. Vo vzťahu k rozhodnutiu súdu prvej inštancie o nároku na náhradu trov konania pred súdom prvej inštancie, odvolací súd uvádza, že výrok, ktorým súd prvej inštancie priznal žalovanému nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100%, ktorý je povinná zaplatiť žalobkyňa, hoci nebol osobitne v odvolaní namietaný, odvolací súd považuje za potrebné poukázať na bod 28. odôvodnenia napadnutého rozsudku, kde o náhrade trov konania rozhodol s poukazom na § 262 ods. 1, 2, § 255 ods. 1 a skonštatoval, že žalobca bol v konaní úspešný, a preto priznal žalobcovi plnú náhradu trov konania. Hoci je zrejmé, že slovné zdôvodnenie výroku o náhrade trov konania je v rozpore so samotným výrok, odvolací súd je toho názoru, že poukázanie súdu prvej inštancie na zákonné ustanovenia podľa ktorých o nároku na náhradu trov konania rozhodol a nespornosť toho, že rozhodoval o trovách podľa zásady úspechu vo veci a nespornosť toho, že v prejednávanej veci bol úspešný žalovaný (pretože žaloba bola v

celom rozsahu zamietnutá) nemá za následok nepreskúmateľnosť tohto rozhodnutia, ale ide iba o zrejmu nesprávnosť vyskytujúca sa pri písomnom vyhotovení rozsudku, ktorú môže súd prvej inštancie odstrániť postupom podľa § 224 CSP. Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti, v konaní úspešnému žalovanému odvolací súd priznal náhradu trov odvolacieho konania v zmysle § 396 ods. 1 CSP a § 255 ods. 1 CSP v plnom rozsahu, o výške ktorej rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti tohto rozhodnutia (§ 262 ods. 2 CSP.)

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP.

3.1. Dovolateľka uviedla, že záver súdu o nedostatku naliehavého právneho záujmu je arbitrárnym. Rieši sa totiž stále aktuálna otázka, komu má byť náhrada vyplatená. Súd poukázal na všeobecne formulované závery judikatúry, avšak bez akejkoľvek skutkovej spojitosti s posudzovaným prípadom. Vôbec sa nezaoberal posúdením konkrétnych skutkových okolností posudzovanej veci. Ohľadne úschov uviedol, že sa jedná o samostatnú časť konania, kde sa nariaďuje pojednávanie za účelom zistenia oprávnenej osoby na vydanie predmetu úschovy. Na rozdiel od prvoinštančného súdu poukázal na ustanovenia § 359 a § 335 a nasl. Zákona č. 161/2015 Z. z. Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“), avšak bez toho, aby vytvoril procesný priestor pre strany sporu, aby sa mohli k takýmto ustanoveniam vyjadriť. Rovnako to platí aj pre aplikáciu ustanovenia § 137 písm. c) CSP.

3.2. Tiež je z odôvodnenia súdu prvej inštancie a odôvodnenia odvolacieho súdu zrejmé, že odvolací súd vec posudzoval podľa iných ustanovení než prvoinštančný súd, avšak bez toho, aby sa mohla žalobkyňa k aplikácii týchto ustanovení akokoľvek vyjadriť. Nesprávny procesný postup súdu spočíva predovšetkým v arbitrárnosti záverov súdu. Rovnako je nesprávnym procesný postup súdu, keď krajský súd, nevytvoril procesný priestor na vyjadrenie k dovtedy nepoužitým ustanoveniam právneho predpisu (predovšetkým ustanovenie § 137 písm. c) CSP, ustanovenia Zákona č. 161/2015 Z. z. Civilného mimosporového poriadku, predovšetkým ustanovenie § 359 a § 335).

3.3. Do rozhodnutia najvyššieho súdu o dovolaní je potrebné, aby bol povolený odklad právoplatnosti, nakoľko pre vyplatenie náhrady za vyvlastnenie pozemku musí žalobkyňa preukázať, že bola jeho vlastníkom ku dňu vyvlastnenia, teda, že vyvlastnené bolo jej vlastnícke právo k pozemku. Výriešenie spornosti komu náhrada patrí má vplyv na vyplatenie náhrady, čo uviedol i odvolací súd. Na základe právoplatného rozsudku by sa mohla spoločnosť MH Invest s.r.o. domáhať vydania úschovy. Podaná určovacia žaloba sleduje i preventívny účel a môže zabrániť vydaniu náhrady. Pokiaľ by došlo k vydaniu náhrady (vo výške pripadajúcej, na pozemok ktorého vlastníctvo je predmetom sporu) v dôsledku právoplatného (napadnutého) rozhodnutia, viedlo by to k ďalším sporom. Na strane žalovaného resp. iných subjektov (spoločnosť MH Invest, II. s.r.o.) nehrozí žiadna ujma (žalovaný mal vyplatenú kúpnu cenu, finančné prostriedky sú už uložené v úschove), je tak zrejmé, že ujma, ku ktorej by mohlo dôjsť na strane žalobkyne prevyšuje ujmu na opačnej strane.

3.4. Na základe vyššie uvedeného žalobkyňa navrhuje, aby dovolací súd zrušil rozhodnutie krajského súdu v celom rozsahu. Zároveň navrhuje, aby jej súd priznal náhradu dovolacieho konania v plnom rozsahu. Taktiež navrhuje, aby dovolací súd nariadil odklad právoplatnosti rozsudku okresného súdu v spojitosti s rozsudkom krajského súdu a to do právoplatného rozhodnutia o dovolaní žalobkyne.

4. Žalovaný vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedol, že napadnutý rozsudok zodpovedá požiadavkám vyplývajúcich z ust. § 220 ods. 2 CSP na riadne a presvedčivé odôvodnenie rozhodnutia. Odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol rozhodujúci skutkový stav, primeraným spôsobom opísal priebeh konania, stanoviská strán sporu k prerokovávanej veci, výsledky vykonaného dokazovania a citoval právne predpisy, ktoré aplikoval na prejednávany prípad, a z ktorých vyvodil svoje právne závery. Prijaté právne závery primerane vysvetlil. Dovolanie je v časti namietajúcej nesprávny procesný postup súdu, ktorý znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces dôsledkom arbitrárnosti rozhodnutia, nedôvodné. Nedostatok naliehavého právneho záujmu je dôvodom zamietnutia žaloby bez toho, aby súd posudzoval jej vecnú opodstatnenosť. Odvolací súd dospel na základe výsledkov dokazovania vykonaného prvoinštančným súdom s poukazom na skutkový stav veci a zákonné ustanovenia vzťahujúce sa na predmet sporu k správne právnemu záveru o nedostatku naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, a preto je dovolanie aj v tejto časti nedôvodné. Naliehavý právny záujem úzko

súvisí aj s pasívnou vecnou legitímáciou žalovaného, pričom v predmetnom spore žalovaný nebol pasívne vecne legitímovaný, nakoľko nebol evidovaný ako vlastník predmetu sporu v katastri nehnuteľností. Žaloba bola jednoznačne voči žalovanému nedôvodná, vid' napr. uznesenie NS SR zo dňa 26.9.2013 sp.zn 7Cdo/172/2012. Zároveň opätovne poukazuje na závery Ústavného súdu SR uvedené v odôvodnení uznesenia sp. zn. 78/2016 zo dňa 10.2.2016 a to, že otázka nedostatku pasívnej vecnej legitímácie bezprostredne súvisí aj s nedostatkom naliehavého právneho záujmu. Nepreukázanie naliehavého právneho záujmu je teda samostatným a prvoradým dôvodom, pre ktorý nemôže určovacia žaloba procesne obstáť, a ktorý sám o sebe bez ďalšieho vedie k jej zamietnutiu. Odvolací súd tak dospel k zhodnému právnemu záveru o nedôvodnosti podanej žaloby, a preto v zmysle zákona, s poukazom na ust. § 387 ods. 1 CSP, rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdil z dôvodov jeho vecnej správnosti a v zmysle ust. § 387 ods. 2 CSP na zvýraznenie správnosti odvolaním napadnutého rozhodnutia odvolací súd doplnil ďalšie dôvody vecnej správnosti rozhodnutia súdu prvej inštancie doplnením právneho záveru o nedostatku naliehavého právneho záujmu. Uvedený postup súdu je zákonný, pričom námietka dovolateľky, že postupom súdu, ktorý jej nedal priestor k vyjadreniu sa k ďalším dôvodom uvedeným odvolacím súdom na potvrdenie správnosti odvolaním napadnutého rozhodnutia v zmysle ust. § 387 ods. 2 posledná časť vety CSP, je nedôvodná. Zákon neukladá odvolaciemu súdu povinnosť dať priestor k vyjadreniu sa k dôvodom, ktoré odvolací súd zamýšľa doplniť do odôvodnenia potvrdzujúceho rozsudku o vecnej správnosti prvoinštančného súdu. Dovolateľka tak namieta len odôvodnenie napadnutého rozhodnutia, a preto je dovolanie v tejto časti (argumentácia o nemožnosti vyjadriť sa k novým zákonným ustanoveniam) v zmysle ust. § 423 CSP. (Dovolanie len proti dôvodom rozhodnutia nie je prípustné) neprípustné. Žalovaný navrhuje, aby dovolací súd dovolanie podľa § 448 CSP zamietol ako nedôvodné. Zároveň žalovaný navrhuje, aby mu dovolací súd priznal náhradu trov dovolacieho konania v plnom rozsahu.

5. Intervenient vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedol, že tvrdená arbitrárnosť rozhodnutia nemôže byť odôvodnená tým, že dovolateľka sa so závermi odvolacieho súdu nestotožňuje. Odvolací súd svoje právne závery ohľadne právneho posúdenia naliehavého právneho záujmu riadne odôvodnil, preto sú námietky arbitrárnosti rozsudku odvolacieho súdu zo strany dovolateľky ničím neodôvodnené. Otázka právneho posúdenia (ne)existencie naliehavého právneho záujmu v konaniach o určenie vlastníckeho práva ku dňu vyvlastnenia s cieľom odôvodniť tak nárok na vydanie náhrady za vyvlastnenie zloženej v úschove súdu, ktorých sa v rôznom štádiu konania vedie niekoľko desiatok, je otázka zásadného právneho významu. Je nepochybné, že príslušné ustanovenie právneho predpisu (§ 137 písm. c) CSP) bolo aplikované už súdom prvej inštancie, ktorý dospel k záveru, že naliehavý právny záujem je daný. Nemožno teda v žiadnom prípade hovoriť o situácii, že by sa jednalo o „nové“ ustanovenie právneho predpisu, ktoré by zakladalo povinnosť súdu vyzývať žalobkyňu, aby sa k jeho aplikácii mohla vyjadriť, preto sú tvrdenia dovolateľky o porušení práva na spravodlivý proces ničím nepodložené. Intervenient navrhuje dovolaciemu súdu, aby dovolanie zamietol ako nedôvodné. Zároveň navrhuje dovolaciemu súdu, aby nevyhovel návrhu dovolateľky na odklad právoplatnosti. Okrem toho navrhuje dovolaciemu súdu, aby intervenientovi priznal náhradu trov dovolacieho konania v plnom rozsahu.

6. Podľa § 444 ods. 1 CSP, dovolací súd môže na návrh odložiť vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia, ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa.

7. Dovolací súd nezistil splnenie podmienok pre odklad vykonateľnosti dovolaním napadnutého rozhodnutia podľa ustanovenia § 444 ods. 1 CSP a v súlade s ustálenou praxou o tom nevydal samostatné rozhodnutie (pozri napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/144/2019 alebo 2Cdo/91/2021, ktoré prešlo aj testom ústavnosti, vid' IV. ÚS 578/2022 a v ňom odkaz na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4SŽ/165/95).

8. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala strana sporu v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), skúmal či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania a bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť, a to z

nasledujúcich dôvodov:

9. Najvyšší súd opakovane vyjadril záver, v zmysle ktorého právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Dovolanie treba považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolací súd nie je súdom tretej inštancie, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu (por. 9Cdo/72/2020, 9Cdo/260/2021), nie strany sporu.

10. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a označiť v dovolaní náležitým spôsobom dovolací dôvod (§ 420 alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

11. Z obsahu dovolania vyplýva, že dovolateľka namietala nepreskúmateľnosť a nedostatočnosť dôvodov odvolacieho rozhodnutia, pričom najmä poukazovala na to, že odvolací súd sa vôbec nezaoberal posúdením konkrétnych skutkových okolností posudzovanej veci.

12. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

13. Podľa § 420 písm. f) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej, alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

14. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrovanou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov.

15. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, či 4Cdo/3/2019, 8Cdo/152/2018, bod 26, 5Cdo/57/2019, bod 9, 10) alebo prekvapivosťou rozhodnutia vtedy, keď odvolací súd vydá rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu veci predvídať, čím bola účastníkovi odňatá možnosť právne a skutkovo argumentovať vo vzťahu k otázke, ktorá sa s ohľadom

na právny názor odvolacieho súdu javila ako významná pre jeho rozhodnutie, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.).

16. Ustálená judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) uvádza, že súdy musia v rozsudkoch jasne a zrozumiteľne uviesť dôvody, na ktorých založili svoje rozhodnutia, že súdy sa musia zaoberať najdôležitejšími argumentami vznesenými stranami sporu a uviesť dôvody pre prijatie alebo odmietnutie týchto argumentov, a že nedodržanie týchto požiadaviek je nezlučiteľné s ideou práva na spravodlivý proces (pozri napr. Garcia Ruiz v. Španielsko, Vétrenko v. Moldavsko, Kraska v. Švajčiarsko).

17. Rovnako, podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia ako súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) vyžaduje, aby sa súd jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom vyrovnal so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné (IV. ÚS 14/07). Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (napr. III. ÚS 107/07). V prípade, keď právne závery súdu z vykonaných skutkových zistení v žiadnej možnej interpretácii odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplývajú, treba takéto rozhodnutie považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (I. ÚS 243/07). Súd by mal byť preto vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení koherentný, t. j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť príslušný záver. Súčasne musí dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda inými slovami, na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé (I. ÚS 243/07, I. ÚS 155/07, I. ÚS 402/08).

18. Aj najvyšší súd už v minulosti vo viacerých svojich rozhodnutiach, práve pod vplyvom judikatúry ESLP a ústavného súdu, zaujal stanovisko, že medzi práva strany civilného procesu na zabezpečenie spravodlivej ochrany jej práv a právom chránených záujmov patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces, a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť, je totiž odrazom práva strany sporu na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa zaoberá všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatnenej žaloby, ako aj špecifickými námietkami strany sporu. Porušením uvedeného práva strany sporu na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej sa strane sporu (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP.

19. V konaní na odvolacom súde treba dôsledne trvať na požiadavke úplnosti, výstižnosti a presvedčivosti odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu. V odôvodnení svojho rozhodnutia sa odvolací súd musí vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Právne závery odvolacieho súdu môžu byť dostatočne preskúmateľné len vtedy, ak odvolací súd po skutkovom vymedzení predmetu konania podá zrozumiteľný a jasný výklad, z ktorých ustanovení zákona alebo iného právneho predpisu vychádzal, ako ich interpretoval a prečo pod tieto ustanovenia podriadil, prípadne nepodriadil zistený skutkový stav.

20. V posudzovanom prípade obsah spisu nedáva podklad pre záver, že odvolací súd svoje rozhodnutie odôvodnil spôsobom, ktorým by založil procesnú vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP.

Prvoinštančné a odvolacie konanie tvoria z hľadiska jeho predmetu jeden celok (m. m. IV. ÚS 372/08, IV. ÚS 350/09). Odôvodnenie rozhodnutia súdu prvej inštancie v spojení s odôvodnením dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu má podľa názoru dovolacieho súdu všetky zákonom vyžadované náležitosti v zmysle ustanovenia § 393 CSP. Vzhľadom k tomu, že odvolací súd sa v odôvodnení sčasti stotožnil s odôvodnením rozsudku súdu prvej inštancie, toto rozhodnutie odvolacieho súdu v sebe tak zahŕňa po obsahovej stránke aj odôvodnenie rozhodnutia súdu prvej inštancie.

20.1. Oba súdy nižšej inštancie v odôvodneniach svojich rozhodnutí podrobne popisali obsah podstatných skutkových tvrdení strán a dôkazov vykonaných v konaní, vysvetlili ako ich skutkové tvrdenia a právne argumenty posúdili, z ktorých dôkazov vychádzali a ako ich vyhodnotili, zároveň citovali ustanovenia, ktoré aplikovali, a z ktorých vyvodili svoje právne závery. Odvolací súd dôvodil v bode 16. svojho rozsudku, že sa „odvolací súd po prejednaní veci nemohol stotožniť s právnym názorom súdu prvej inštancie o preukázaní naliehavého právneho záujmu žalobkyne na určenie vlastníckeho práva ku dňu vyvlastnenia, teda na deklarovanie vlastníckeho stavu k nehnuteľnosti do minulosti. Nejde o žalobu, ktorá rieši aktuálnu otázku, ako je tomu v prípade žaloby na určenie, že vec patrí do dedičstva, ktorej aktuálnosť je v tom, že vec môže (bude) prejednaná v dedičskom konaní. Bez takéhoto určenia by totiž dedičia nemohli nadobudnúť dedičstvo po právnych predchodcoch, nemajú iný „právny nástroj“ na nadobudnutie majetku poručiteľa, a preto takto podaná žaloba podľa názoru odvolacieho súdu nie je účinný procesný nástroj ochrany práva žalobkyne a bez tohto určenia jej právo nebude ohrozené a nestane sa neistým.“

20.2. V tomto smere odvolací súd relevantným spôsobom dôvodil, že právny záujem, ktorý bol podmienkou procesnej prípustnosti takejto žaloby, musel byť naliehavý. Pri skúmaní existencie tohto záujmu išlo o posúdenie procesnej otázky, či podaná žaloba je vhodný (účinný a správne zvolený) procesný nástroj ochrany žalobcovho práva. Nedostatok naliehavého právneho záujmu „predstavuje samostatný a prvoradý dôvod, pre ktorý určovací žaloba nemôže obstať, a ktorý sám osebe a bez ďalšieho vedie k zamietnutiu žaloby“ (viď rozhodnutia sp. zn. 3Cdo/98/2004, 1Cdo/91/2006, 3Cdo/240/2006, 1Cdo/13/2010, 3Cdo/56/2011). Ak všeobecný súd dospeje k záveru, podľa ktorého naliehavý právny záujem nie je daný, vecnou stránkou podaného určovacieho návrhu sa už ďalej nezaoberá (II. ÚS 137/08).

20.3. V reakcii na dovolacie argumenty žalobkyne dovolací súd uvádza, že za procesnú vadu konania podľa § 420 písm. f) CSP nemožno považovať to, že odvolací súd svoje rozhodnutie neodôvodnil podľa predstáv dovolateľa, ale len to, že ho neodôvodnil objektívne uspokojivým spôsobom, čo nie je tento prípad. Žalobkyňa preto neopodstatnene namieta, že jej odvolací súd nedostatočným a nepresvedčivým odôvodnením rozhodnutia znemožnil, aby uskutočňoval jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. V tejto súvislosti považuje dovolací súd za potrebné poznamenať, že odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia nemusí dať odpoveď na všetky odvolacie námietky uvedené v odvolaní, ale len na tie, ktoré majú pre rozhodnutie o odvolaní podstatný význam, ktoré zostali sporné alebo na ktoré považuje odvolací súd za nevyhnutné dať odpoveď z hľadiska doplnenia dôvodov rozhodnutia súdu prvej inštancie (II. ÚS 78/05).

21. Za procesnú vadu konania podľa ustanovenia § 420 písm. f) CSP nemožno považovať to, že žalobkyňa sa s rozhodnutím odvolacieho súdu nestotožnila, a že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa jej predstáv. Samotná skutočnosť, že dovolateľka sa so skutkovými a právnymi závermi vyjadrenými v odôvodnení rozhodnutí súdov oboch nižších inštancií nesúhlasila a nestotožnila sa s nimi, nemôže sama osebe viesť k založeniu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, pretože do práva na spravodlivý proces nepatrí právo na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, teda aby sa všeobecný súd stotožnil s jeho právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ním predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jeho vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom, prípadne dožadovať sa ním navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 98/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

22. Žalobkyňa ďalej namietala, že podľa jej názoru odvolací súd posudzoval vec podľa iných ustanovení, ako súd prvej inštancie a to bez toho, aby vytvoril procesný priestor na vyjadrenie pre žalobkyňu.

23. V rozhodovacej praxi najvyššieho súdu sa pod „prekvapivým rozhodnutím“ rozumie rozhodnutie, ktorým odvolací súd, na rozdiel od súdu prvej inštancie, za rozhodujúcu považoval skutočnosť, ktorú nikto netvrdil alebo nepopieral, resp. ktorá nebola predmetom posudzovania súdom prvej inštancie. Prekvapivým je rozhodnutie odvolacieho súdu „nečakane“ založené na iných právnych záveroch, než rozhodnutie súdu prvej inštancie (porovnaj 3Cdo/102/2008), resp. rozhodnutie z pohľadu výsledkov konania na súde prvej inštancie „nečakane“ založené nepredvídateľne na iných „nových“ dôvodoch, než na ktorých založil svoje rozhodnutie súd prvej inštancie, pričom strana sporu v danej procesnej situácii nemala možnosť namietat' ne/správnosť „nového“ právneho názoru zaujatého až v odvolacom konaní (porovnaj 5Cdo/46/2011).

24. Podľa názoru dovolacieho súdu po zhodnotení právneho posúdenia rozhodnutí súdov nižších inštancií o zamietnutí žaloby, je dôvodné konštatovať, že oba súdy zhodne založili svoje rozhodnutia na právnom posudzovaní naliehavého právne záujmu v zmysle ustanovenia § 137 písm. c) CSP, t. j. na vec aplikovali rovnaké ustanovenie všeobecného právneho predpisu, i keď ho na vec aplikovali odlišne. Taktiež odvolací súd len podporne poukázal na to, že „v ustanovení § 359 CMP sú upravené súdne úschovy, u ktorých sa postupuje rovnako ako pri notárskych úschovách“, a že „CMP upravuje od § 335 konanie o námietkach proti vydaniu predmetu notárskej úschovy, zloženej na účely splnenia záväzku“. Preto pokiaľ žalobkyňa založila daný dovolací dôvod len na namietaní, že odvolací súd posudzoval vec podľa iných ustanovení, než súd prvoinštančný, bez toho aby sa k nemu mohla vyjadriť, pričom odlišné ustanovenia zákona nižšie súdy ani neaplikovali, je vylúčené, aby odvolací súd založil svoje rozhodnutie na iných právnych záveroch vo vzťahu k namietanému ako súd prvej inštancie. Navyše v okolnostiach daného prípadu nebolo ani potrebné, aby odvolací súd pristupoval k splneniu tzv. mandukačnej (poučovacej) povinnosti vyplývajúcej z § 382 CSP vo vzťahu k možnému odlišnému právnomu posúdeniu veci na základe aplikácie nižšími súdmi totožného zákonného ustanovenia, nakoľko dovolateľka mala aj v konaní o odvolaní dostatočný priestor na to, aby identifikovala a reagovala na rozhodujúcu a skutkovo spornú okolnosť, čím potom odvolacie rozhodnutie nemožno považovať za prekvapivé. S poukazom na uvedené nemohlo dôjsť k procesnej vade konania uvedenej v § 420 písm. f) CSP a porušeniu práva žalobkyne na spravodlivý súdny proces.

25. Na základe vyššie uvedeného možno uzavrieť, že odvolací súd v konaní nepostupoval spôsobom, ktorý by bol v rozpore s kogentnými procesnými ustanoveniami, a ktorým by došlo k porušeniu práva žalobkyne na spravodlivý proces. Dovolací súd konštatuje, že dovolateľka nedôvodne namietala existenciu vady v zmysle § 420 písm. f) CSP.

26. Z týchto dôvodov dovolací súd dovolanie žalobkyne, v ktorom namietala vady zmätočnosti a prekvapivosti podľa § 420 písm. f) CSP ako neprípustné odmietol podľa § 447 písm. c) CSP.

27. Žalovaný a intervenient boli v dovolacom konaní úspešní, preto im dovolací súd na základe ustanovenia § 453 ods. 1 s použitím § 255 ods. 1 CSP priznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania v plnom rozsahu.

28. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.